

конференції, м. Львів, 20 травня 2022 р. Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2022. С. 333-336. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11722>.

5. Піндера М. В. Від роботи з молоддю до молодіжної участі в умовах децентралізації. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 9 грудня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 346-349. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20107>.

6. Іваненко В. С. Адаптація публічних обговорень в онлайн-режимі за допомогою онлайн-інструментів. Публічне управління в Україні: історичний досвід та перспективи розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 18 лют. 2025 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, Н. М. Корчак, Л. В. Гонюкової. Київ: ННПУДС КНУ імені Тараса Шевченка, 2025. С. 441-443. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21069>

Вячеслав КУРЕПІН

канд.екон.наук, доцент,

доцент кафедри методики професійного навчання

Дмитро МЕЛЬНИЧУК

здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Економічне зростання та рівень добробуту населення значною мірою залежить від економічного розвитку країни. Є ще один регулятор економічного зростання - демографічний чинник. Він відіграє найважливішу роль, зумовлюючи темпи економічного зростання як країни, так і окремо регіонів. Досвід країн, таких як Індія, Китай, Бразилія, інші країни показує - потужним фактором економічного зростання країни є зростання населення.

Демографічні чинники мають дві тенденції, з одного боку, це спом'янутий економічний розвиток, з іншої - бідність, зниження якості життя населення. Надмірне стрімке зростання чисельності населення здатне збільшити бідність та суттєво впливати на соціально-економічну динаміку, як регіонів, так і країні в цілому.

Економіка залежить від демографічного навантаження та має свої особливості, які впливають на соціальні процеси. Демографічні тенденції, такі як: старіння населення; нерівномірна статеву структура населення, урбанізація активно впливають на соціально-економічну динаміку. Якщо динаміка буде позитивною, можна очкувати зростання чисельності населення, як наслідки - позитивний вплив на соціально-економічний розвиток. Наголошуємо, розвиток можливий за умов грамотної державної економічної політики, при якій збільшується чисельність населення у задіяна виробничій діяльності.

Темпи економічного зростання споріднені з рівнем добробуту населення відіграють найважливішу роль, значною мірою зумовлюючи економічний розвиток країни. Зростання населення є потужним фактором економічного зростання [1, с. 34]. Зауважимо, стан економіки істотно впливає на добробут населення та має вплив на динаміку демографічних процесів. Надмірно стрімке зростання чисельності населення здатне збільшити бідність, призвести до зниження якості життя населення, одночасно провокуючи демографічну міграцію. Недооцінка впливу демографічних змін на динаміку соціально-економічного розвитку викликає дисбаланс в розвитку регіонів, держави в цілому..

Деякі практики, вчені свідчать - взаємозв'язок між чисельністю населення та темпами соціально-економічного розвитку далеко не однозначний. Ще у 16-17 століттях Ж. Боден та Т. Мальтус досліджували проблеми впливу чисельності населення на темпи економічного

розвитку. Позиції авторів того часу із цього питання були радикально протилежними. Ж. Боден та її прибічники наголошували про позитивний вплив демографічного зростання економічний розвиток, то Т. Мальтус з одностайними мали радикально протилежну думку з цього питання. Вони розглядали зростання чисельності населення як фактор, що стримує соціально-економічний розвиток.

Розглянемо вплив сучасного демографічного зростання, як джерела розвитку сільського господарства. На нашу думку, аграрний бізнес має жорстку конкуренцію [2, с. 72]. Такий фактор, як кількість працездатного населення задіяного у розвитку сільськогосподарському виробництві має мабуть вирішальний фактор. Люди, опиняючись в умовах більш жорсткої конкуренції обумовленої високою чисельністю населення, для забезпечення свого добробуту виявляють велику винахідливість та творче мислення. Це позитивно впливає на підвищення ефективності виробничого процесу, а через нього - і всієї економіки. Демографічний тиск змушує населення запроваджувати нові способи виробництва, підвищують продуктивність праці, якість продукції.

У різні періоди існування соціуму демографічні процеси мали свої особливості, розглянемо їх. Темпи приросту населення планети завжди мали тенденцію до збільшення. Це не означає, що у різних регіонах планети воно росло однаково. В одних місцях приріст населення був стрімким, в інших були спади або не такий швидкий приріст.

Суспільство завжди прагнуло бути численним [3, с. 188]. Сім'ї в такому суспільстві зазвичай мали від 2-х до 4-х, іноді до 5-ти дітей. За відсутності державної пенсійної системи чи її недосконалості саме діти повинні забезпечувати своїх батьків похилого віку. Зрозуміло, що це простіше зробити при багатодітних сім'ях.

Є ще одна особливість демографічного процесу: велика кількість народжень компенсується високою смертністю населення, тому значного приросту не відбувається. Такий процес, на жаль, відбувається у слаборозвинутих державах. Але покращення умов життя та розвиток медицини поступово знижує рівень смертності. Таке призводить до збільшення чисельності населення. Національні традиції теж пов'язані з демографічними процесами [4, с. 787]. У більшості народів дитина завжди сприймається як майбутнє багатство сім'ї. Батьківство традиційно символізує мужність. Деякі релігії забороняють використання протизаплідних засобів тощо. У таких регіонах загальний рівень дитячої смертності низький, а середня тривалість життя збільшена, навіть незважаючи на хвороби, низькі доходи населення, голод, збройні конфлікти. Розвинені країни мають демографічний режим, який характеризується низькою смертністю та низькою народжуваністю. За даними статистики, середньорічні темпи зростання чисельності населення, у таких країнах, становлять менше ніж 0,5% на рік.

Регіони характеризуються різною щільністю населення. За останні півстоліття через різні обставини, у тому числі війну, міжкраїновий розподіл населення значно змінився. Варіювання чисельністю населення може відбуватися і у межах однієї країни [5, с. 142]. Деякі великі країни, Канада, Китай, США, інші, мають великі малонаселені території. Деякі маленькі держави, Монако, Сінгапур, Гонконг, Макао, вважаються найбільш густонаселеними. Ще однією тенденцією демографічного процесу можна виділити стрімке зростання щільності населення в окремих країнах з досить низьким рівнем доходу, Індія, Бангладеш, Пакистан, Філіппіни, Нігерія, інші.

До демографічної тенденції, на яку треба звернути увагу, зокрема і у нашій країні, є збільшення демографічного навантаження на економіку внаслідок старіння населення. У близькому майбутньому очікується, що майже третина населення буде старшою за 60 років. Це може призвести до економічних, соціальних, екологічних, політичних наслідків [6, с. 46]. За даними іноземних та вітчизняних дослідників, питома вага літнього непрацюючого населення продовжуватиме збільшуватись при зменшенні кількості дітей. Політика «одна сім'я - одна дитина» призвела до уповільнення зростання чисельності населення, зниження

кількості працездатних громадян та підвищення навантаження на економіку. Старіння населення супроводжується різким скороченням кількості молодих людей (віком від 15 до 24 років).

Нерівномірна статева структура населення також впливає на особливості демографічного процесу. Сучасне населення світу характеризується переважанням чоловічого населення. Статеве чоловіче перевищення відповідно до жіночого населення складає 20-30 млн осіб. Наслідок демографічної політики однієї дитини створює значні проблеми під час створення молодих сімей (дефіцит жінок).

Окреме питання щодо урбанізації та її впливу на особливості демографічного процесу. Міграція населення обумовлена тим, що в містах легше знайти добре оплачувану роботу, більше можливостей для здобуття якісної освіти та медичного обслуговування, більш комфортні умови проживання. Із-за прискорення урбанізації відток населення з сільської місцевості очікується у межах 4% на рік. При цьому деякі міста виявляються не здатними забезпечити всім необхідним населення, що стрімко зростає. Таке призводить до підвищення бідності.

Приведені фактори, такі як: нерівномірна статева структура, старіння населення, потреби у працівниках, неминуче активізують міграційні процеси. Серед країн, які найбільше постраждають від «відпливу» працездатного населення будуть невеликі (дуже відкриті для міграції) країни з низьким рівнем доходів. Нажаль, за певних умов, Україна теж може опинитися у цьому списку [7, с. 81]. Географічна близькість до розвинених країн активізують еміграцію.

Отже, продукування економічного зростання може відбуватися за рахунок демографічного зростання. Для цього потрібно активізувати політику щодо стимулювання всіх галузей економіки країни; забезпечити зниження рівня безробіття; зростання доходів населення. Слід заохочувати населення податковими пільгами при їх самозайнятості, шляхом надання доступних кредитів. Незайвим будуть державні інвестиції в освіту, охорону здоров'я, які покликані забезпечити формування людського капіталу в країні.

Література

1. Курепін В. М. Ресурси та можливості економічного розвитку територіальних громад під час воєнного стану. Моделювання соціально-економічного розвитку в системі забезпечення продовольчої безпеки : зб. тез II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 08-09 трав. 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 33-35. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17815>.

2. Іваненко В. С. Фактори дотримання кадрової безпеки на підприємствах аграрного профілю // Економіко-правові дискусії : матеріали III міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції студентів, аспірантів та науковців, м. Кропивницький, 30 квітня 2022 р. Кропивницький : ЛА НАУ, 2022. С. 71-74. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11709>.

3. Кагдіна І. П. Конвенція як взаємна правова допомога проти організованої злочинності. Захист прав людини на універсальному та регіональному рівнях : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 22 листопада 2024 р.). Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2024. С. 186-189. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20860>

4. Професійна мобільність та безпека: як ефективно використовувати соціальні мережі для кар'єрного розвитку / І. В. Бацуровська, Г. С. Кашина, В. М. Курепін, В. В. Любарець. Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»). 2025. № 2(32). С. 787-799. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2\(32\)-787-799](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2(32)-787-799).

5. Іваненко В. С. Інновації у сфері безпеки: захист різних сфер діяльності місцевих

громад. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 9 грудня 2024 р. Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 141-144. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20102>.

6. Іваненко В. С. Створення сучасних та ефективних систем захисту уразливих груп працюючого населення. Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали науково-практичного круглого столу, присвяченого 76-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 10 грудня 2024 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 45-46. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20213>.

7. Іваненко В. С. Інтеграція молоді в системі освіти держав ЄС в умовах військової агресії проти України // Інтеграція вищої юридичної освіти України з європейським освітнім простором – виклики внутрішньої безпеки під час воєнного стану : матеріали з Міжнародної науково-практичної конференції, Ломжа-Харків, 15.02.2023 р. / за ред. П. Поніхтера, З. Шарлович. Ломжа : MANS w Łomży, 2023. С. 80-82. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12946>

Микола ПІНДЕРА

здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

ЗМІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ: ЗМІНИТИ ВИСВІТЛЕННЯ ПИТАНЬ МІГРАЦІЇ

Одним з найбільш актуальних питань нашого часу є питання міграції. Це не нове явище. Масові переміщення людей за різних причин відбувалися раніше. Міграція призводить до зміни звичайного стану речей, вона є ключовим соціальним перетворенням, серед яких – антагонізм, форма протиріччя, що характеризується непримиренністю протилежних суспільних інтересів.

Громади реагують на антагонізм. Він проявляє існуючі розбіжності і послабляє соціальні зв'язки між людьми [1, с. 163]. Біженці та мігранти у сукупності з іншими обставинами, наприклад, фінансові ситуації, сприяє появі в регіонах, які приймають переселенців, забобонів щодо новоприбулих, особливо тих, хто відрізняється досить вираженою самотністю. У деякій частині населення, яка приймає, відбувається негативне уявлення про мігрантів і біженців (як загроза безпеці). Для них вони конкуренти у сфері зайнятості та тягар для соціальних служб.

Немаючи досвіду спілкування з мігрантами, висловлюємо свою думку - підстав погоджуватися з тим, що переселенці є загрозою для місцевих громад переселення та суспільству в цілому немає. Українське суспільство має прихильність принципам і нормам прав людини, це дає нам можливість продемонструвати наш гуманізм, інклюзивність. У нашій країні громадяни мають рівні права [2, с. 13], незалежно від етнічного походження, гендерної приналежності, релігії, інших питань, політичних переконань.

Мігранти - це не просто жертви, це конкретні люди, які мають свою особистість та навички, люди, які є охоронцями історії та традицій. Зауважимо багатьох людей мігрують не завдяки гуманітарним кризам, мігрантами є авторитетні вчені, професійні спортсмени та тренери, лідери бізнес-спільноти, інші. Для громадянського суспільства, розробників програм розвитку, ключовими пріоритетами повинні бути розуміння складних питань міграції та гуманне реагування на її наслідки.

Значний приплив біженців призведе до появи додаткових серйозних завдань на всіх рівнях управління країни. Місцеві органи влади покликані виконувати зобов'язання в галузі